

Analyse van twee versnelde doorlopende leerroutes vmbo-mbo

Twee versnelde doorlopende leerroutes vmbo-mbo zijn in kaart gebracht en vergeleken: de Talentontwikkeling Techniek (TOT-)route en het Groene Lyceum (hGL). Hoe zien de curricula van deze leerroutes eruit en tot welke effecten leiden ze? Dit driejarig praktijkgericht onderzoek (2017-2020)¹ is gefinancierd door NRO en uitgevoerd door de onderzoeksinstituten Kohnstamm Instituut, Wageningen University & Research en IVA Onderwijs en de onderwijsinstellingen Terra, Da Vinci College en Hogeschool Rotterdam. **HARM BIEMANS, ELLEN KLATTER, HANS MARIËN EN FRANK KREUTZ**

ACHTERGROND TOT EN hGL

Het afgelopen decennium zijn in de Nederlandse beroepskolom diverse doorlopende leerroutes ontwikkeld, gericht op het bevorderen van doorstroom van leerlingen/(studenten) van vmbo naar mbo en hbo. Voorbeelden van dergelijke leerroutes zijn de Talentontwikkeling Techniek (TOT-)route en het Groene Lyceum (hGL). Deze twee programma's kunnen omschreven worden als verkorte, doorlopende leerroutes, specifiek bedoeld voor leerlingen met de intentie en capaciteiten om het hbo-niveau te bereiken en een voorkeur voor praktische, beroepsgerichte opdrachten. Doorlopende leerroutes worden gekenmerkt door continuïteit in het curriculum wat betreft competentiegebieden en vakken en omvatten meer dan één kwalificatieniveau (in dit geval vmbo en mbo). Deze praktijkgerichte routes vormen een interessant alternatief voor de

theoretisch ingestelde havo-route richting het hbo, omdat leerlingen in deze praktijkgerichte routes binnen zes jaar versneld het vmbo-mbo-traject kunnen doorlopen.

VORMGEVING EN EFFECTEN?

In het hier beschreven onderzoek zijn de volgende vragen beantwoord:

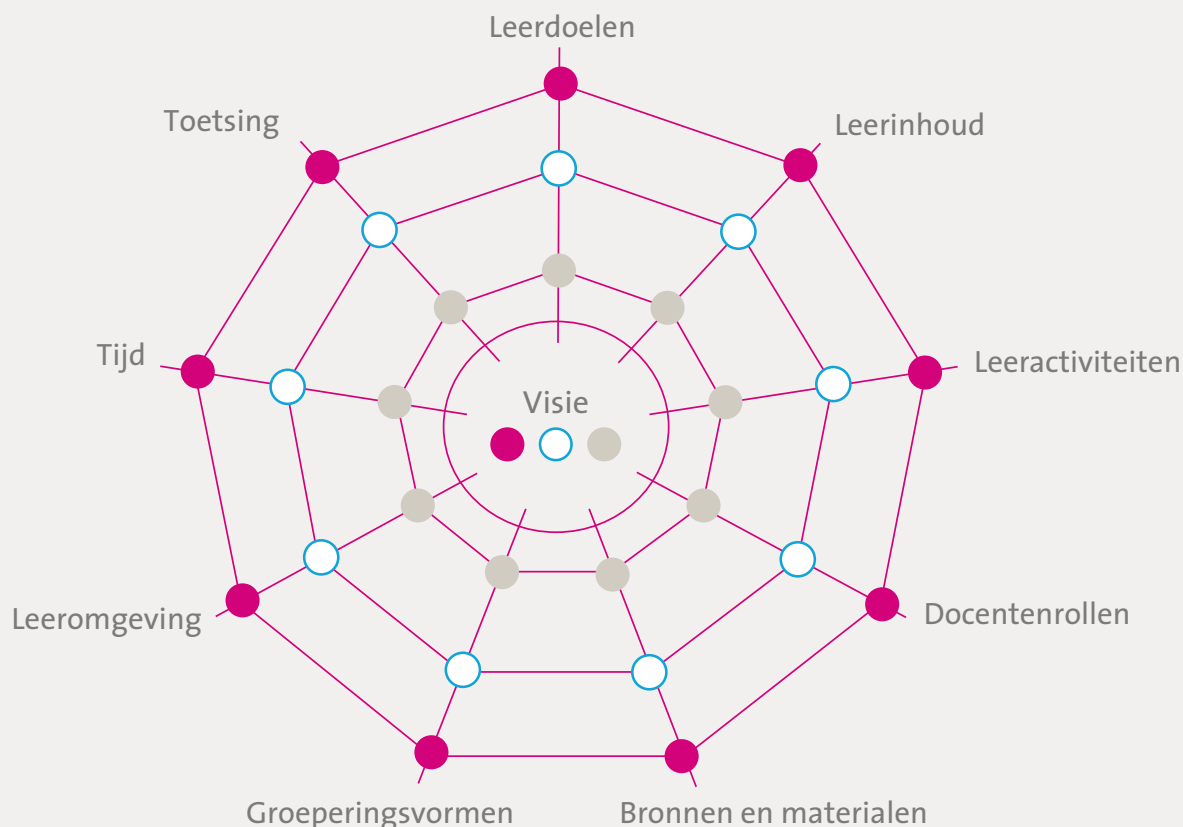
1. Wat zijn de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen de curricula van hGL en TOT in inhoudelijke en onderwijskundige vormgeving?
2. Wat zijn de effecten van beide leerroutes op het studiesucces van de leerlingen?

HET ONDERZOEK

Allereerst hebben contactpersonen en teamleiders van de betrokken scholen bij hGL (Terra Meppel en Emmen) en TOT (De Uilenhof, Insula College en Da Vinci College) het zogenaamde Kijkvenster ingevuld.

Dit Kijkvenster omvat tien essentiële componenten van curricula (zie Figuur 1; vgl. Van den Akker, 2006; Thijs & Van den Akker, 2009; Biemans, Jager & Schalkwijk, 2020). Deze componenten zijn omgezet naar een aantal richtinggevende vragen met bijbehorende kengetallen. Aan de hand van deze vragen is het feitelijk uitgevoerde curriculum beschreven door de contactpersonen. Zij maakten daarbij gebruik van diverse informatiebronnen van hun school, zoals projectplannen, logboeken, observaties, zelfrapportages, lesplannen, informatie van leerlingen, etc.

Tijdens twee focusgroepgesprekken is vervolgens aan vier tot zes vertegenwoordigers van elke route apart gevraagd de beschreven inhoudelijke en onderwijskundige inrichting toe te lichten. Vervolgens zijn de ingevulde Kijkvensters geanalyseerd in termen van belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen beide routes.

Figuur 1. De tien componenten van het Kijkvenster (bron: SLO²)

De geïdentificeerde overeenkomsten en verschillen zijn gespiegeld aan de inhoud van de focusgroepgesprekken en ter validering voorgelegd aan de coördinatoren van de desbetreffende

DOORLOPENDE LEERROUTES WORDEN GEKENMERKT DOOR CONTINUÏTEIT IN HET CURRICULUM

route. Op deze wijze is een vergelijkende analyse uitgevoerd van de inhoudelijke programma's van beide leerroutes ten opzichte van elkaar en van de onderwijskundige ontwerp-principes waarop de twee programma's zijn gestoeld.

De effecten van beide routes zijn vergeleken aan de hand van het stu-

diesucces van de leerlingen. Specifiek is hierbij gekeken naar de volgende variabelen:

- studieverloop van de leerlingen: hoe doorlopen zij het betreffende leertraject?
- uitval van de leerlingen: in hoeverre verlaten de leerlingen voortijdig het betreffende leertraject?
- behaalde vmbo- en mbo-diploma's: in hoeverre sluiten leerlingen het betreffende leertraject af met een vmbo- c.q. mbo-diploma?
- doorstroom naar het hbo: in hoeverre stromen de leerlingen na het afronden van het betreffende leertraject door naar het hbo?

In dit verband dient vermeld te worden dat de TOT- en hGL-trajecten van elkaar verschilden in de mate waarin gegevens over deze variabelen beschikbaar waren. Hierdoor kon geen statistische vergelijking gemaakt worden tussen de hGL- en TOT-routes, maar is geopteerd voor

een beschouwende vergelijking van het studiesucces in beide routes. Tenslotte zijn overeenkomsten en verschillen tussen beide leerroutes gerelateerd aan studiesucces van leerlingen in de beide programma's.

TOT EN hGL VERGELEKEN: DE BELANGRIJKSTE OVEREEN- KOMSTEN EN VERSCHILLEN

Hoewel hGL en TOT zich richten op een vergelijkbare doelgroep - praktisch ingestelde leerlingen met relatief hoge leercapaciteiten ('denkende doeners') - en beide programma's een versnelling kennen van de oorspronkelijke vmbo-mbo-route, zijn er ook duidelijke verschillen in inhoudelijke en onderwijskundige vormgeving. Waar hGL primair inzet op brede doorstroommogelijkheden naar het hbo, streeft TOT vooral naar een toename van het aantal leerlingen dat in het mbo voor de techniek kiest. In tegenstelling tot hGL is bij »

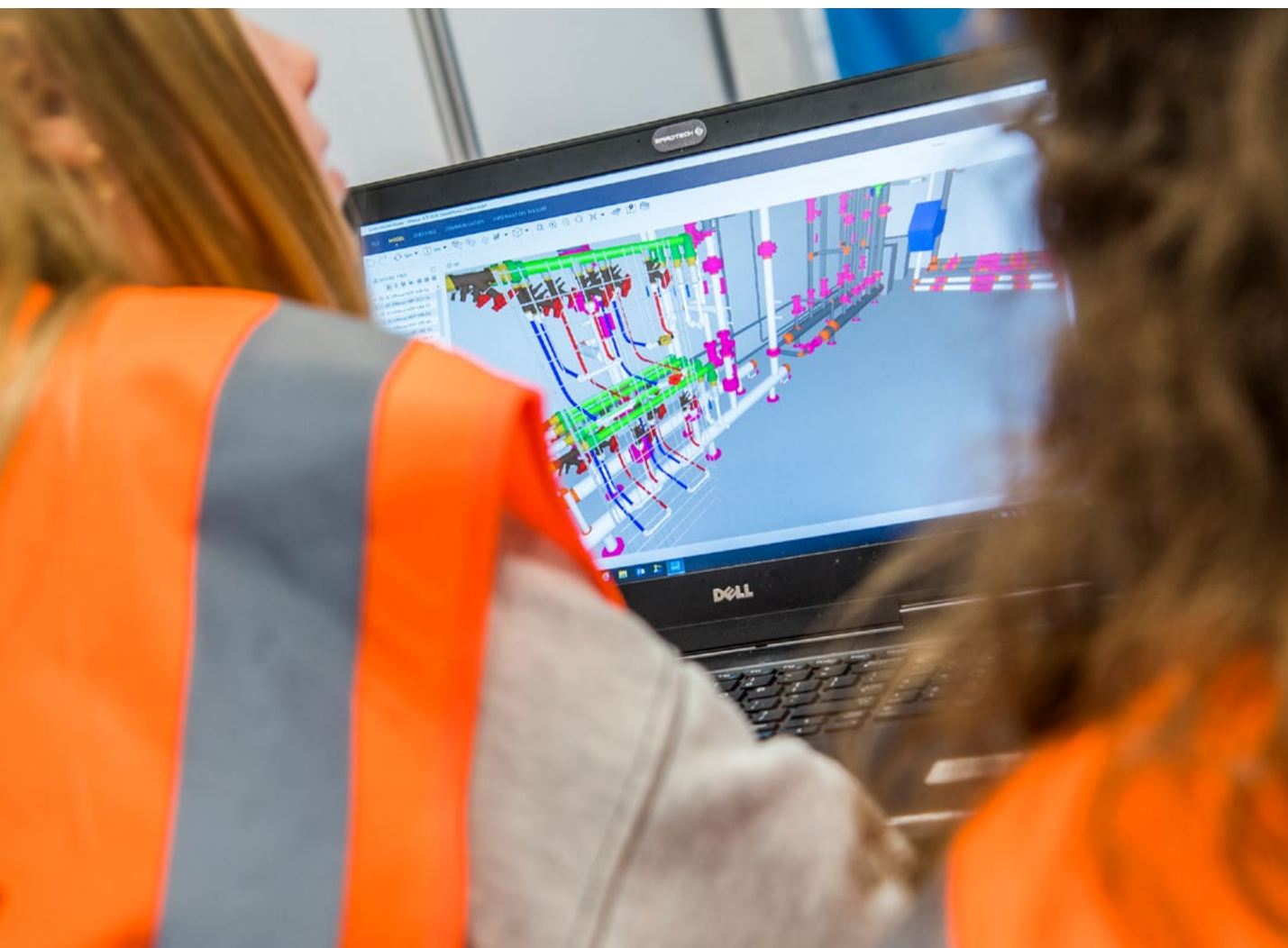

FOTO: SEM VAN RIJSEL – TECHNIEKBELDBANK

EEN VERGELIJKENDE ANALYSE VAN DE INHOUDELIJKE PROGRAMMA'S VAN BEIDE LEERROUTES

TOT doorstroom naar hbo een steeds minder prominent doel geworden.

Deze verschillende uitgangspunten vertalen zich door naar het curriculum van beide opleidingsprogramma's. Voor de hGL-route is door samenwerking van vmbo- en mbo-docenten een nieuwe visie ontwikkeld, die heeft geleid tot een nieuw doorlopend curriculum. Voor de TOT-route daarentegen zijn de bestaande vmbo- en mbo-programma's de basis blijven vormen. Tevens kent hGL, naast brede beroepsgerichte onder-

delen, algemeen vormende vakken volgens de havo-leerlijn en richt hGL zich daarnaast op de ontwikkeling van competenties en vaardigheden die leerlingen nodig hebben op het hbo. TOT daarentegen houdt grotendeels vast aan de oorspronkelijke vmbo- en mbo-leerstof met meer nadruk op beroepsgerichte opdrachten in de techniek en technologie.

Het verschil in visie en doelstellingen waarmee beide routes zijn geïnitieerd, heeft geleid tot verschillende uitvoeringsvormen. Zo kent hGL een doorlopende leerlijn waarbinnen vmbo en mbo daadwerkelijk geïntegreerd zijn, terwijl bij TOT sprake is van een dakpanconstructie waarbinnen vmbo en mbo over elkaar heen worden geschoven om de overgang tussen beide onderwijsniveaus te vergemakkelijken en de studieduur te verkorten. De duur van

beide programma's is officieel 6 jaar waarbij hGL de mogelijkheid kent tot verdere versnelling tot 5 jaar; TOT kent deze mogelijkheid niet. Er dient bij beide programma's aan de standaard verplichtingen voor het vmbo- en mbo4-diploma voldaan te worden. Binnen hGL worden de leerlingen in de avo-leerlijn methodegebonden getoetst op havo-niveau, bij TOT op vmbo-niveau.

Ook is bij hGL het onderwijs meer afgestemd op de kenmerken van de leerlingen (minder vakdocent, meer coach), terwijl bij TOT de invulling van de docentrollen en andere aspecten van het onderwijs niet wezenlijk veranderd zijn t.o.v. regulier vmbo en mbo. Dit is terug te zien in de organisatie van het onderwijs: TOT-leerlingen zitten samen met reguliere leerlingen in een klas, terwijl ze bij hGL aparte klassen vormen. Groepen

leerlingen in de TOT-route zijn qua samenstelling relatief homogeen (met name jongens), voor hGL geldt dit niet. Beide programma's kennen verschillende leeromgevingen (o.a. klaslokalen, praktijkruimtes, digitale leeromgevingen, leerpleinen, individuele begeleiding, buitenschoolse beroeps- en praktijkvorming).

De visie op onderwijs en leren in combinatie met de inhoudelijke doelstelling van het betreffende vernieuwingstraject hebben mede richting gegeven aan de verschillende vormgeving en uitvoering van de beide versnelde routes.

EFFECTEN VAN TOT EN hGL

Bij een vergelijking van de studiesuccesgegevens van hGL en TOT komen de volgende resultaten naar voren:

- Het percentage leerlingen dat een vmbo-diploma behaalt is vergelijkbaar bij beide routes;
- Het percentage leerlingen dat binnen TOT doorstroomt naar het mbo is hoger dan binnen hGL; van de hGL-leerlingen stroomt na het behalen van het vmbo-diploma een groter deel uit naar regulier mbo (buiten hGL);

HET VERSCHIL IN VISIE EN DOELSTELLINGEN LEIDDE TOT VERSCHILLENDE UITVOERINGSVORMEN

- Het percentage leerlingen dat binnen hGL vervolgens een mbo-diploma haalt, is weer hoger dan bij TOT;
- Van de hGL-ge diplomeerde leerlingen stroomt een groter deel door naar het hbo dan van de leerlingen

die binnen de TOT-route een mbo-diploma behalen.

CONCLUSIE

Het verschil in focus tussen TOT en hGL (toename van leerlingen in de techniek vs. doorstroom naar hbo breed) is terug te zien in de gegevens over het studiesucces van de leerlingen. Binnen hGL zijn meer afvallers dan bij TOT: een behoorlijk deel van de hGL-leerlingen kiest in de loop van het traject voor een overstap naar regulier mbo. Dit zijn waarschijnlijk de leerlingen die niet primair gericht blijven op doorstroom naar het hbo. Voor de leerlingen die wel op hGL blijven, geldt dat de kans op daadwerkelijke doorstroom naar het hbo aanzienlijk groter is als zij hun opleiding hebben afgerond. De TOT-leerlingen daarentegen blijven vaker aan boord van hun opleiding maar stromen in mindere mate door naar het hbo dan gediplomeerde leerlingen in hGL. Mogelijk is hun oriëntatie voornamelijk gericht op een baan in de techniek na de mbo-opleiding. Dit kan versneld bereikt worden met een diploma via de TOT-route.

IMPLICATIES VAN HET ONDERZOEK

Resultaten van dit onderzoek leveren wetenschappelijk een onderbouwing voor curriculumontwerp ten behoeve van doorlopende leerlijnen in de beroepskolom. De curriculaire richtlijnen voor versnelde doorstroom naar het hbo hebben tevens een sterke praktische relevantie. ■

HARM BIEMANS IS UNIVERSITAIR HOOFDDOCENT, LEERSTOELGROEP EDUCATION & LEARNING SCIENCES, WAGENINGEN UNIVERSITY & RESEARCH, HARM.BIEMANS@WUR.NL; ELLEN KLATTER IS LECTOR VERSTERKING BEROEPSONDERWIJS EN LECTOR STUDIESUCCES, HOGESCHOOL ROTTERDAM, E.B.KLATTER@HR.NL; HANS MARIËN IS ONDERZOEKER IVA ONDERWIJS, H.MARIEN@IVA-ONDERWIJS.NL; FRANK KREUTZ IS ONDERSTEUNER KENNISCENTRUM TALENTONTWIKKELING, HOGESCHOOL ROTTERDAM, F.R.KREUTZ@HR.NL.

Voor meer informatie over de inrichting van TOT en hGL, als over het onderzoek, verwijzen we naar de [eindrapportage 'Versnellen in de beroepskolom'](#) | Van der Meijden e.a., 2020

Referenties

- > Akker, J. van den (2006). *Curriculum development re-invented: evolving challenges for SLO*. In: J. Letschert (Red.), *Curriculum development re-invented*. Enschede: SLO.
- > Biemans, H., Jager, A. & Schalkwijk, B. (2020). *Onderwijs in kaart brengen met het Kijkvenster*. Van Twaalf tot Achtien, 30(1/2), 49-51.
- > Meijden, A. van der, Biemans, H., Mariën, H., Klatter, E., Harbers, J., Oprel, C., Kreutz, F., Magereij, L., Schooten, E. van, Boogaard M. & Diggelen, W. van (2020). [Versnellen in de beroepskolom - Onderzoek naar de versnelde doorlopende leerroutes Talentontwikkeling Techniek en het Groene Lyceum](#). Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- > Thijs, A. & Akker, J. van den (2009). *Leerplan in ontwikkeling*. Enschede: SLO.

Noten

1. Dit onderzoek is gesubsidieerd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO)
2. <http://curriculumontwerp.slo.nl/spinnenweb>